

KULTURMILJÖ
HALLAND

TECKNINGSMUSEET

Ombyggnaden av f d brandstationen i Laholm

Björn Ahnlund

RAPPORT

Laxen 9, Laholm, Laholms kommun

2010:32

OMSLAG	Teckningsmuseet, vid Hästtorget, mars 2008
FOTO	Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland
TEXT	Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland
DIARIENUMMER	2003-310

Förord

Diskussionen om den gamla brandstationens framtid hade pågått under lång tid då Laholms kommun 2003 fattade det strategiskt viktiga beslutet att bygga om och till den gamla byggnaden för Laholms teckningsmuseum.

Ombyggnaden gjordes enligt *Hallandsmodellen* och innebar samtidigt en avslutning på detta framgångsrika byggnadsvårds-, utbildnings- och arbetsmarknadsprojekt som pågått i över 10 år i Halland. Tack vare Hallandsmodellen och ett antal drivande aktörer har Laholm idag ett nytt funktionellt museum av stor regional betydelse, där de ny- och ombyggda byggnaderna utgör en sevärdhet i sig.

Följande rapport är en sammanfattning av den antikvariska medverkan i projektet.

KULTURMILJÖ HALLAND

Björn Ahnlund
Bebyggelseantikvarie

Innehåll

Inledning	7
Beskrivning	8
Byggnadshistorik	8
Kulturhistorisk status	8
Skadebild	8
Före ombyggnaden	9
Utförda åtgärder	12
Spruthuset	12
Tillbyggnaden från 1950	18
Den nya byggnaden	21
Återvinningscentral	24
Projektförutsättningar	25
Organisation, deltagare och entreprenörer	26
Fotoförteckning	27
Källor	28

Bilagor

Nybyggnadsritning 1915. Fasader
Ombyggnadsritning 2004-11-26. Fasader och plan
Inventeringsblankett 2008-03-11

Inledning

Laholms tekningsmuseum var tidigare inhytt i det Gamla rådhuset. Projektet för ett nytt tekningsmuseum kom igång på allvar 2003, med bl a Jörgen Michelsens skissförslag. Ombyggnaden av den gamla delen påbörjades våren 2004 och pågick parallellt med tillbyggnaden mot Lagan under följande år. Invigningen av det nya teckningsmuseet skedde den 3 mars 2007.

Projektet Teckningsmuseet bedrevs enligt Hallandsmodellen. Syftet var i detta fall att få in fler kvinnor och invandrare i byggbranschen. För detta avsatte Länsarbetsnämnden arbetsmarknadsmedel för anvisad arbetskraft, utbildning och arbetsledning. Länsstyrelsen avsatte medel för den antikvariska överkostnaden och antikvarisk kontroll.

Syftet med föreliggande rapport är att redovisa den antikvariska kontrollen och dokumentationen av byggnadsarbetena. Dokumentationen består förutom en beskrivning av åtgärderna även av fotografier före, under och efter ombyggnaden. Arkivmaterial förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad, diariernr 2003/310.

Beskrivning

Det nuvarande Teckningsmuseet, f d brandstationen, ligger vid Hästtorgets norra sida i Laholms innerstad och sträcker sig norrut i den gräsbeväxta sluttningen mot Lagan. Byggnaden består av tre delar: Vid Hästtorget ligger det ursprungliga spruthuset uppfört 1915 i nationalromantisk stil i putsat tegel med valmat tegeltak och karakteristiskt slangtorn i trä. I sluttningen ned mot Lagan ligger den nyuppförda delen i modernistisk stil i armerad betong med stora fönsterpartier mot norr. Dessa volymer binds samman av en lägre byggnadsdel i tegel och puts från 1950 i funktionalistisk stil. Alla byggnadsdelar har putsade fasader med klart åtskiljda kulörer.

Byggnadshistorik

Den ursprungliga spruthusbyggnaden uppfördes 1915 efter ritningar av Uno Fortmeijer. Byggmästare var A Andersson, Malmö. Byggnaden hade ljust avfärgade putsfasader indelade med lisener och välvda portar med fiskbenspanel och kraftiga smidesgångjärn. Portarna byggdes om 1941 för större fordon. 1945 gjordes en tillbyggnad med toaletter mot den östra fasaden. Östra porten samt två av fönstren sattes därmed igen. 1950 byggdes den låga "mellandelen" till efter ritningar av Yngve Altå. 1958 gjordes ytterligare en tillbyggnad mot väster med personalutrymmen. Samtidigt förstörades portarna ännu en gång varvid stickbågsvalven försvann. 1989 lades taket om med nytt enkupigt tegel. Byggnaden inrymde vid denna tid en taxistation.

Kulturhistorisk status

Byggnaden har stor betydelse för helhetsintrycket av stadsmiljön runt Hästtorget. Spruthuset i Laholm har ett samhällshistoriskt stort värde då det visar det allmänna brandväsendets utveckling i Sverige med fasta brandstationer i städerna. Den äldre delen av brandstationen är redovisad i bevarandeplanen för Laholms innerstad (1987) som byggnadsklass 1; kulturhistorisk särskilt värdefull byggnad som inte får förvanskas. I byggnadsinventeringen över kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Laholms kommun 2007 är hela anläggningen med tillbyggnader värderad som Klass B¹.

Skadebild

Byggnaden var tekniskt sett huvudsak i gott skick före ombyggnaden. Putsskador i fasad och innerväggar förekom; dels mekaniskt orsakade, dels pga. att felaktig puts- och färgtyp använts.

¹ Bevarandeklass B: "Objektsvärde. Regionalt intresse. Omistlig. Skyddas genom PBL 3:12, förvanskings- och rivningsförbud."

Före ombyggnaden

Den gamla brandstationen strax före ombyggnaden med sin mintgröna färgsättning. Till vänster ses arkitekt Michelsen.

Brandstationen före ombyggnaden. Utbyggnaden med offentliga toaletter mot Hotellgatan.

*Brandstationen före ombyggnaden. Vy mot söder från slänten ned mot Lagan.
Till vänster byggledare Ingvar "Cheeta" Johansson.*

Brandstationen före ombyggnaden. Interiör. Vy mot norr.

Brandstationen före ombyggnaden. Interiör. Vy mot sydost.

Brandstationen före ombyggnaden. Interiörer från 1950-tals-tillbyggnaden.

Utförda åtgärder

Det nya teckningsmuseet i Laholm har inneburit en intressant mix av restaurering, ombyggnad och nybyggnation. Utgångspunkten har varit att återskapa spruthusets exteriör och använda dess invändiga rums- och materialmässiga kvaliteter. Tillbyggnaden från 1950 har bevarats men omfärgats i en mörk kulör och bildar nu en markerad övergång till den nybyggda i modernistiskt utformade delen i ljus puts ned mot Lagan. Nedan följer en översiktlig genomgång av genomförda åtgärder.

Spruthuset

Exteriör

Utbyggnaden med offentliga toaletter mot östra fasaden revs. Den ursprungliga portöppningen, som var igenmurad liksom ett par av de små fönstren, togs upp igen. Den befintliga putsen knackades ned. På södra fasaden murades delar av portöppningarna igen för att återskapa de ursprungliga stickbågsvalven. De återskapade murverken gjordes enligt traditionell metod med 1-stens tjocklek och murades med hydrauliskt kalkbruk. Teglet som användes var återvunnet från rivningshus. Två nya lisener kragades ut från de nya tegelmurarna. Fasaderna mellan lisenerna grovputsades. Lisenerna liksom takgesimsen finputsades. Fasaderna målades med kalkcementfärg i beige kulör med lisener och gesimser i vitt. Nya fönsterpartier i lättmetall med lackad mörkröd karm sattes in i de återskapade portöppningarna i södra fasaden. En mittpost anknyter till de gamla portarnas delning. I östra fasaden där huvudentrén till museet förlagts sattes en ny glasad pardörr in.

Slangtornet fick ny plåt på vindskivor och målades om i faluröd kulör. Brandmuren mot grannfastighet kläddes med ny plåt på uppstickande del. Tegeltaket tvätades.

Interiör

Betonggolvet bilades bort. (I samband med åtgärden hittades delar av ett ursprungligt tegelgolv!). Underlaget avjämnades med makadam samt isolerades med frigolit. Nya avloppsledningar lades ner. Som nytt golvmaterial i den gamla delen lades handslaget golvtegel med diagonal läggning. Väggarna frilades in till tegelstomme. Ny puts av kalkbruk slogs på västra och östra väggen. På den södra väggen med de nygamla valvöppningarna har man låtit teglet stå bart. Ett vindfång med toaletter på varsin sida mot öster har byggts. Mot utställningsrummet har denna liksom västra väggens nedre del klätts med vitlaserad, liggande råspont. De gamla bärande plåtskodda pelarna i trä har behållits men gjorts trärena. De senare insatta innertaken revs bort i den västra delen av rummet där nu takstolskonstruktionen delvis framträder. Den övre delen mot yttertakets isolerades och kläddes med liggande råspont.

I det gamla spruthuset finns idag entré med information samt barn- och ungdomsavdelning.

Spruthuset under renovering, Mars 2005. De gamla portöppningarna återställs.

Sedan WC-utbyggnaden rivits kunde den ursprungliga portöppningen mot öster återskapas. Spår av äldre kalkputs med gul färg fanns över stickvalvet.

*Fasaden på väg att återskapas med ny puts och lisener runt portöppningarna.
Maj 2005.*

*Spruthusdelen efter att betonggolvet tagits bort. Isolering och avlopp läggs på
avjämningen av makadam. Augusti 2004.*

Västra väggen repareras. Mars 2005.

Uppmurning av valv med begagnat tegel i södra väggen. Den på 50 talet tillkomna betongvalvet behölls men murades över. Th fogas tegel i en återupptagen fönsteröppning.

Spruthusets fasader och tak besiktigas efter avslutad restaurering. November 2006.

Interiör slutbesiktning. Vy mot norr. Notera det vackra golvet med handslaget tegel. November 2006.

Interiören efter renoveringen. Vy mot söder.

Vy mot öster.

Tillbyggnaderna från 1950-talet

Exteriör

Delar av väggen mot norr revs för att skapa rumskommunikation med den nya tillbyggnaden. Dörröppningen på östra fasaden murades igen med tegel. Fasaderna mot väster och öster putslagades och målades med kalkcementfärg i terrakottakulör. De ursprungliga fönstren behölls och målades i samma röda kulör som övriga fönster. Yttertaket lades om med ny svart takpapp.

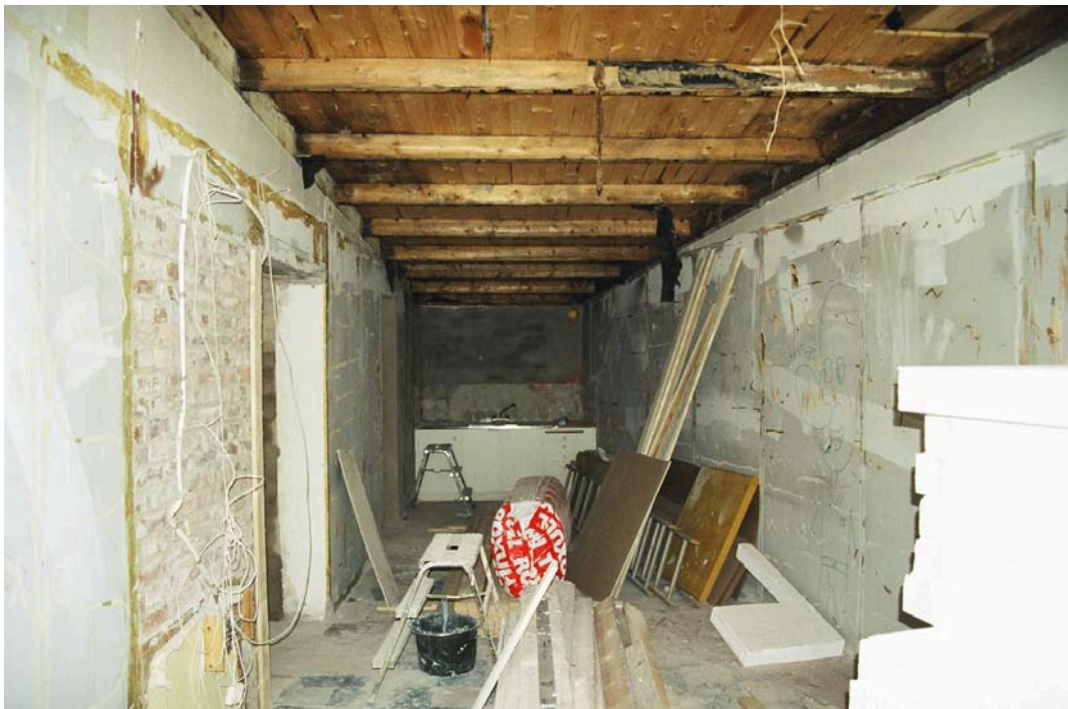
1950-talsdelen tycktes sväva i samband med grundläggningen av nybyggnaden.

Interiör

Det befintliga betonggolvet har behållits och slipats. Gamla skiljeväggar har rivits. Mot östra och norra väggen har kontors- och personalrum, städ, WC samt kök lagts. I den 1958 tillbyggda delen i väster har förråd, verkstad samt en visningshall inrymts. Väggarna i de nya kontorsrummen är vinkelställda och har liggande råspont samt mindre glaspartier mot utställningshallen. Taket har klätts med en omålad glespanel av träreglar. Mellan reglarna sitter ljusarmaturen infälld i särskilda takskivor. En passage leder ut till den nya tillbyggnaden.

Vy mot söder. Maj 2005.

Den västra tillbyggnaden under renovering.

Tillbygganden efter renovering. Fasad mot öster. November 2006.

Interiör med kontorsrum efter renoveringen. November 2006.

Den nya byggnaden

Exteriör

Den nya tillbyggnaden är som en följd av nivåskillnaden utformad som ett suterängshus i två våningar. Delar av slänten ned mot Ätran har för ändamålets schaktats bort. Ett omfattande grundläggningsarbete har varit nödvändigt. Byggnadskonstruktionen är kortfattat platta på mark med stomme och väggar av armerad betong och tegel. Taket har en s.k. attikakonstruktion, dvs. takfot saknas genom att ytterväggarna döljer yttertaket. Taket är täckt med svart takpapp. Fasader-na/ytterväggarna kröns av zinkplåt.

Interiör

Den nya byggnadsdelen har byggts i två våningar med öppen planlösning runt ett centralt placerat trapphus. Materialen utstrålar enkelhet och ljus. Golvet är ett brädgolv. Väggar och bärande delar är i vitmålad betong. Taket består av omålad råspont. Väggarna i öst och väst har klätts med liggande råspontspanel. Väggen mot norr utgörs främst av stora glaspartier. Den kvarvarande väggen, tidigare ytterväggen, i söder har avfärgats i terrakotta. Den nytilkomna byggnaden innehåller förutom visnings- och utställningshallar bibliotek, magasin, apparat- och elrum samt kapprum med toalett.

Grundläggning för den nya byggnaden pågår. Vy mot norr med Köpingelandet i bakgrunden. Maj 2005.

Väggar gjuts. September 2005.

Den nya byggnaden utgör ett karaktärsfullt tillskott i stadsbilden mot Lagan.

Fasad mot öster. November 2006.

Samling runt trapphuset i samband med slutbesiktning. Arkitekt Jörgen Michelsen i samtal med teckningsmuseets Lars-Göran Persson.

Återvinningscentral

I samband med ombyggnaden av brandstationen byggdes ett sophus på baksidan av Stadshotellet. En trappa i sten fick tas bort för att byggnaden skulle få plats.

Bygganden är formad som en kvartscirkel. Den har en hög sockel av ofärgad betong. Väggarna består av mineritskivor utvändigt klädda med liggande, ospontade bräder som laserats i svart. Taket är ett pulpettak med lutning mot hotellbyggnaden. Det är täckt med röd bandtäckt plåt.

Grunden gjuten. Till höger trappan som senare togs bort. Mars 2005.

Den färdiga byggnaden. November 2006.

Projektförutsättningar

Projektet teckningsmuseet har bedrivits inom byggnadsvårds-, utbildnings- och arbetsmarknadsprojektet Hallandsmodellen och inom EU-projektet LIBRA. Det senare syftar bl a till att få in fler kvinnor och invandrare i byggbranschen.

Laholms kommun har varit projektägare och ansvarat för upphandling och styrgrupp mm. Länsarbetsnämnden/arbetsförmedlingen har ansvarat för anvisad arbetskraft och upphandling av byggutbildning samt arbetsledning. Länsstyrelsen har avsatt medel för kulturhistoriska överkostnader och antikvarisk medverkan. Uppdragsutbildningen har stått för den praktiska utbildningen av arbetskraften med handledare mm.

Organisation, deltagare och entreprenörer

Hallandsmodellen:	Länsarbetsnämnden Roger Holm Länsstyrelsen i Halland Mats Folkesson
Beställare:	Laholms kommun Ulf Lundström, Eva Hedunger
Brukare:	Teckningsmuseet i Laholm Lars-Göran Persson, Therese Ehrenborg
Projekterings- och byggledning:	CA consultadministration ab, Halmstad Gert Nilsson, Viktoria Wallmo
Arkitekt:	Jörgen Michelsen Arkitektkontor AB, Helsingborg Jörgen Michelsen Michelsen arkitekter AB, Helsingborg Elisabet Ciardi, Håkan Markgren
Antikvarie:	Kulturmiljö Halland, Halmstad Björn Ahnlund, Hanna Krusell
Byggnadskonstruktör:	Ottosson & Wolrath Byggkonsult AB, Halmstad Christer Wolrath, Jarl Karlsson
VVS-konstruktör:	NILA VVS-Konsulter AB, Hyltebruk Tommy Karlsson
El-konstruktör:	Ledel AB, Slöinge Bengt Bengtsson
Brandsäkerhet	ÅF-VVS Projekt AB, Göteborg Peter Johansson
Generalentreprenör:	Peab Sverige AB, Halmstad Ingvar Johansson, Bo Svensson, Björn Fransson
Handledare:	Uppdragsutbildning/Lärcentrum Falkenberg Fred-Åke Johansson, Kent Strähle

Fotoförteckning

Fotografierna förvaras i analog och digital form av Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad.

Följande filmer innehåller fotografier som visar Teckningsmuseet före, under och efter renoveringen.

Film/foto nr		Datum	Fotograf
K 4519	1-11	april 2004	Hanna Krusell
K 4520	1-16	"	"
K 4521	26-36	"	"
K 4719	16-24	aug 2004	Björn Ahnlund
K 4720	23-24, 33-36	sept-okt 2004	"
K 4817	14-32	nov 2006	"
2010-00006	9-16	maj 2005	"
2010-00007	7-14, 19-22	september 2005	"
2010-00009	1-4, 7-29	mars-april 2005	"

Källor

Nylind Olle och Tonnvik Olof. Spruthuset, Laholm.

Byggnadsvårdsåtgärder. Arbetsbeskrivning 1995 06 08.

Landsantikvarien, Hallands läns museer.

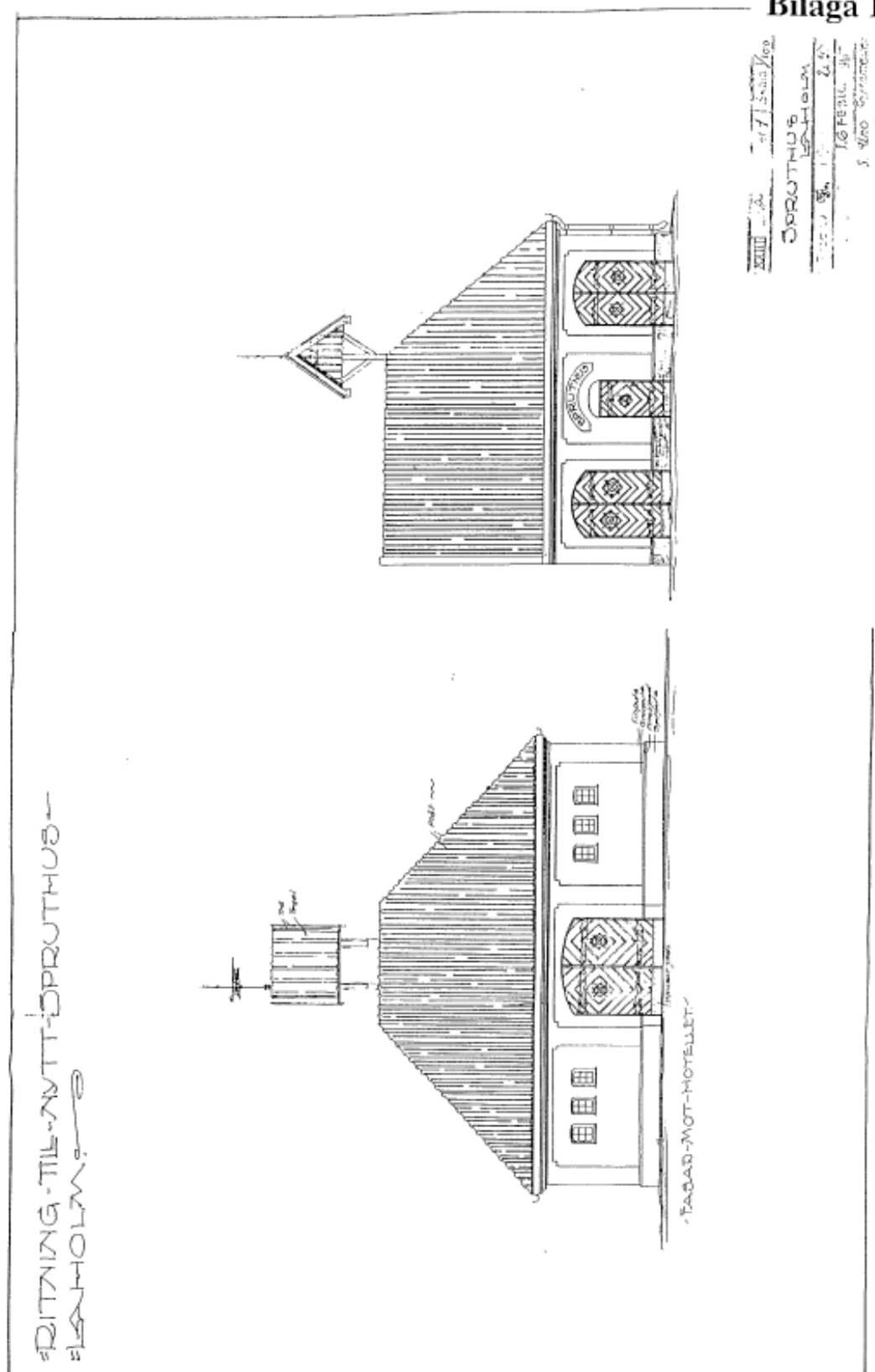
Laholms innerstad: Bevarandeplan.

Laholms kommun och Hallands läns museer, landsantikvarien 1987.

Inventering av kulturhistorisk värdefull bebyggelse 2008.

Digital databas.

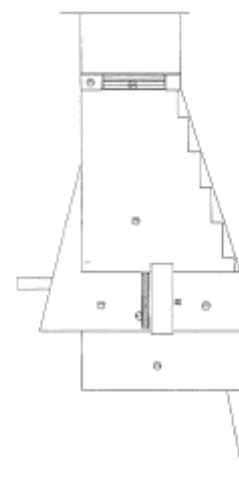
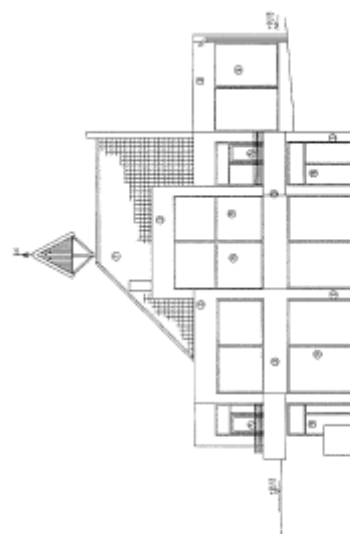
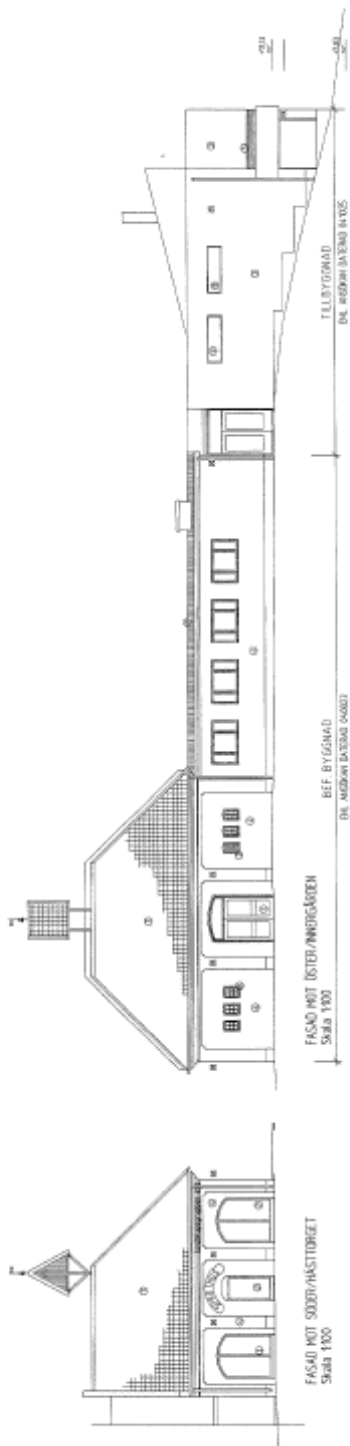
Laholms kommun, Länsstyrelsen i Halland, Kulturmiljö Halland.

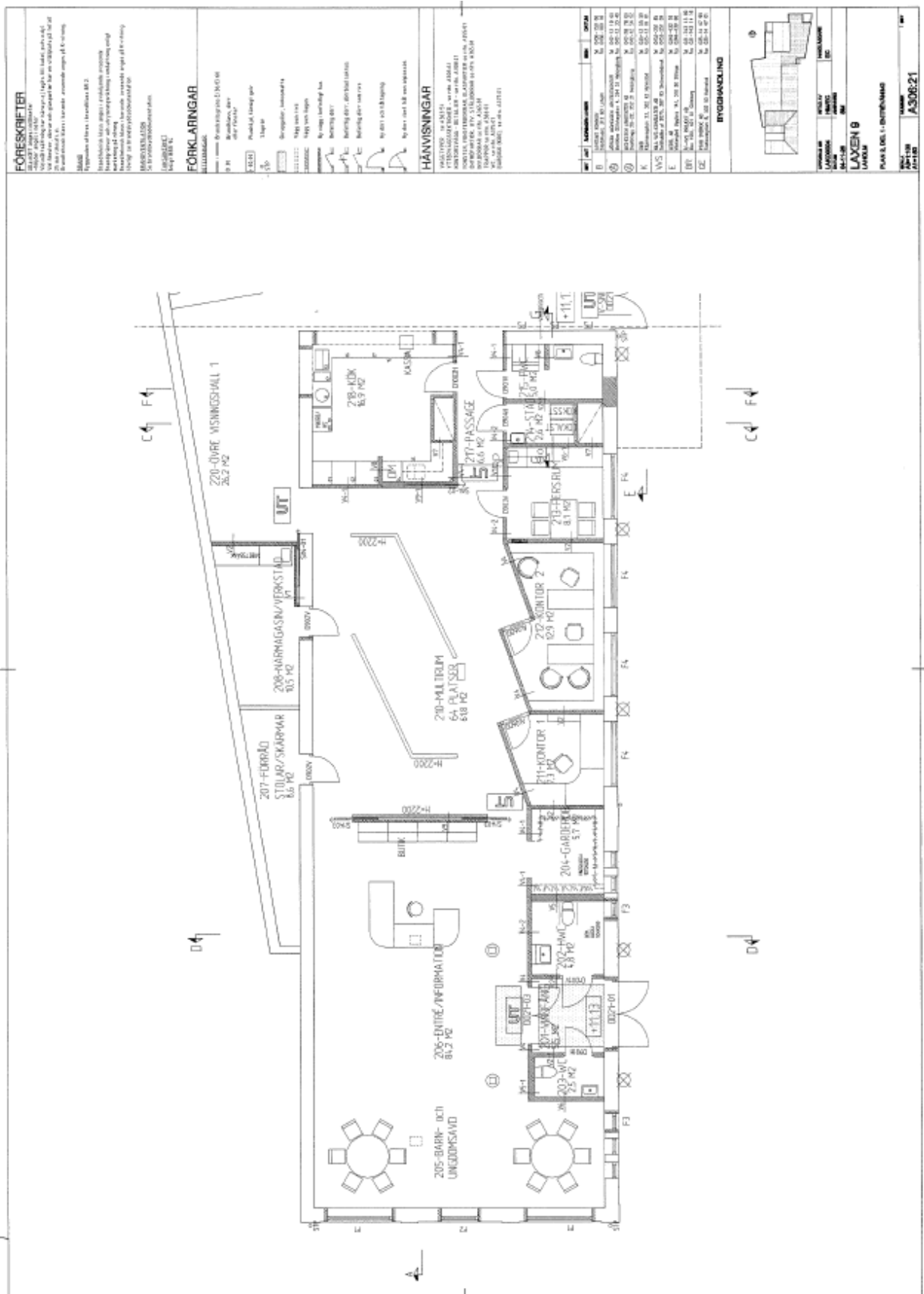

Bilaga I

1. *Die Natur der Sprache* (1954)
 2. *Die Sprache der Natur* (1955)
 3. *Die Sprache der Kunst* (1956)
 4. *Die Sprache der Wissenschaft* (1957)
 5. *Die Sprache der Philosophie* (1958)
 6. *Die Sprache der Religion* (1959)
 7. *Die Sprache der Politik* (1960)
 8. *Die Sprache der Wirtschaft* (1961)
 9. *Die Sprache der Kultur* (1962)
 10. *Die Sprache der Gesellschaft* (1963)
 11. *Die Sprache der Menschheit* (1964)
 12. *Die Sprache der Welt* (1965)

1150 *fruticosa*, very
 often dried to

[illegible][illegible][illegible]

KULTURMILJÖ
HALLAND

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Beställare:
Laholms kommun och
Länsstyrelsen i Halland

Löpnr: 270

Socken: Laholms stad i Laholms kommun

Stadsdel:

Fastighet: AXEN 9

Adress:

X-koordinat: 6268592

Y-koordinat: 1329906

BESKRIVNING:

Objektets art: Bebyggelse

Gårdstyp:

Funktion: Annan

Antal våningar: 1

Skick: Gott skick

Takmaterial: Tegel

Takkonstruktion: Sadeltak

Byggmaterial: Tegel

Fasad: Puts

Uppskattad ålder: 1850-1920

VÄRDERING:

Klass B

Dokumentvärde:

Arkitekturhistoriskt

Samhällshistoriskt

Upplivelsesvärde:

Arkitekturhistoriskt

Identitetsvärde

Förstärkande/Övergripande

Pedagogiskt värde, tydlighet

BEFINTLIGT SKYDD:

☐ Byggnadsminne

☒ KMV-program

☒ Riksinnes

☒ Q-märkt

K:\Inw Laholm\Bilder\laholm\Laholm\270

K:\Inw Laholm\Bilder\laholm\Laholm\270

Datum: 2008-03-11

Signatur: BA